

اهم برنامه‌های پیشنهادی

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

به مجلس شورای اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«يُرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ»

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سند چشم‌انداز

با عنایت به فرمایشات مقام معظم رهبری در مناسبت‌های مختلف و همچنین افق ترسیم‌شده در سند چشم‌انداز، هدف آموزش عالی کشور در پایان گستره زمانی این سند را به شرح زیر می‌توان بیان داشت:

"دستیابی به جایگاه اول علمی و فناوری در سطح آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاور میانه و کشورهای همسایه) و برخوردار از دانش پیشرفته در تولید علم و فناوری با اتکاء بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی" برای دستیابی به این جایگاه در چارچوب راهبرد برنامه چهارم و نیز سیاست‌های کلی ابلاغ‌شده از طرف مقام عظمای ولایت در تدوین قانون پنج‌ساله پنجم جمهوری اسلامی، همچنین برای زنده و نمایان نگه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و برجسته‌کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و اهداف کلان نظام آموزش عالی کشور را می‌توان به شرح زیر بیان داشت:

- دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در پایان برنامه پنجم
- برنامه‌ریزی، بررسی و تدوین سیاست‌ها و اولویت‌های راهبردی در حوزه‌های آموزش عالی، تحقیقات و فناوری و نظارت و ارزیابی پیشرفت امور در زمینه‌های مذکور
- گسترش و ارتقاء کیفیت آموزش‌های عالی و اهتمام نسبت به دستیابی و توسعه فناوریهای ویژه و نو، همچون نانوفناوری، زیست فناوری، فناوریهای مربوط به اطلاعات و ارتباطات، هوافضا، هسته‌ای، زیست‌محیطی و انرژی‌های نو
- تقویت جنبش نرم‌افزاری و ترویج پژوهش و تقویت روحیه تحقیق و علم‌دوستی
- تعمیق و گسترش علوم، معارف، ارزش‌های انسانی و اسلامی و اعتلای جلوه‌های هنر و زیبایی‌شناسی و میراث علمی تمدن ایرانی اسلامی
- افزایش کارآیی، اثربخشی و توسعه تحقیقات کاربردی و نیز اصلاح نظام آموزشی کشور در حوزه‌های آموزش عالی، و آموزش فنی و حرفه‌ای و متناسب‌نمودن آموزش و پژوهش با نیازهای واقعی جامعه و تمهید زمینه‌های رشد مهارت‌ها

و استعدادها در جهت ایجاد اشتغال و رفع نیازهای کشور از طریق تحکیم و توسعه پایدار و ارتباط مؤثر و مفید دانشگاه‌ها با صنعت و جامعه کاربرد در بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور

• کاربردی کردن آموزش‌های عالی (دروس، پروژه‌ها، رساله‌ها و...) در راستای تأمین نیروی انسانی متخصص و متعهد مورد نیاز کشور و توسعه منابع انسانی و مدیریتی

• ایجاد نگرش معرفتی، ارزشی و اسلامی به دانش و فناوری و تربیت نیروی انسانی کارآمد و متعهد برای مدیریت کشور بر مبنای اصول و جهان‌بینی اسلامی

• ایجاد انگیزه در اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی وابسته در تعریف پروژه‌ها و رساله‌هایی که در مسیر حل مشکلات و برطرف کردن نیازهای واقعی صنایع متفاوت و کشور و مسائل اساسی اجتماعی و فرهنگی جامعه می‌باشد.

• ایجاد انگیزش در دانشجویان رشته‌ها و گرایش‌های متفاوت در پیگیری و شناخت مشکلات صنعتی و مسائل اجتماعی و فرهنگی جامعه و حرکت در مسیر رفع این مشکلات و مسائل

نقش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در ساختار قوه مجریه و نظام جمهوری اسلامی

با عنایت به موارد ذکر شده می‌توان گفت وظایف فوق‌الذکر در جهت آرمان‌ها و از دیدگاه اصول و ارزش‌های اعتقادی و انقلابی ملت ایران، در باب تعریف و احصاء وظیفه هر دولتی با جهان‌بینی اسلامی قابل اعتنا بوده و بر این مبنا می‌توان به ضرس قاطع ادعا کرد که نه تنها در ساختار قوه مجریه نقش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نقش بی‌بدیلی است بلکه در کل نظام می‌تواند از نظر اثرگذاری نسبت به بقیه وزارتهای دیگر بی‌نظیر یا کم‌نظیر باشد.

- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌تواند با تربیت و آموزش مدیران متخصص، متعهد و ولایتمدار و ارائه و تقدیم آنها به صنایع و مراکز فرهنگی اجتماعی جامعه و نیز قوای مقننه و قضایی نه تنها در برطرف کردن نیازهای صنعتی، فرهنگی و اجتماعی جامعه مؤثر باشد بلکه نقشی بسیار اساسی در بهره‌مندی نظام از قوه مقننه و قضاییه‌ای مجرب را به عهده داشته و در نتیجه نقشی بی‌بدیل در پویایی نظام اسلامی ایفا نماید.

- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌تواند با مدیریتی هوشمندانه از طریق دانشگاه‌ها، دانش‌آموختگانی را برای جامعه اسلامی تربیت نماید که روحیه‌ای قانون‌پذیر، نگرشی ارزشی و معنوی و گفتمانی عدالت‌خواهانه داشته و به این ترتیب در استمرار انقلاب اسلامی نقش مؤثر خود را ایفا نماید.

- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌تواند با ایجاد فضایی مناسب در دانشگاه‌ها، در طراحی و استمرار گفتمان امام (ره) که عصاره آن عقلانیت توأم با وحی می‌باشد نقش خود را ایفا نموده و فرهنگ انتظار را نهادینه نموده و کارشناسان، مهندسیین و دانش‌آموختگانی را که فرهنگ انتظار و مهدویت را با تمام وجود قبول کرده‌اند به صنعت، مراکز اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جامعه تقدیم نماید.

- اگر دانش‌آموختگان دانشگاه‌های ایران اسلامی با روحیه قانون‌پذیری، فرهنگ انتظار و مهدویت، گفتمان انقلاب و امام (ره) پس از فارغ‌التحصیلی به جامعه وارد شوند، تلاش برای حفظ آرامش خاطر و امنیت مردم، استمرار نظم، تلاش برای

توسعه سیاسی - اجتماعی و ارتقاء مشارکت و حضور مؤثر در صحنه‌های متفاوت نهادینه شده و پیشرفت کشور با کمترین هزینه میسر خواهد بود.

- کشور نیاز به مدیرانی دارد که نه تنها سخت‌کوش بوده و علم و هنر مدیریت را خوب بدانند، بلکه با اصول معنوی، مهرورزی و محبت و دوستی، عشق به عدالت‌خواهی و با روحیه‌ای متأثر از فرهنگ ایثار و شهادت مدیریت خود را اعمال نمایند و نقش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در تربیت کادر مؤثر برای اداره کشور و تداوم فرهنگ انقلاب بر هیچ کس پوشیده نیست.

در ادامه برنامه‌های پیشنهادی برای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جهت نیل به اهداف مذکور تقدیم می‌گردد.

اهم برنامه‌های پیشنهادی

با توجه به اصول و آرمان‌های انقلاب اسلامی، آموزه‌های حضرت امام راحل (ره)، جهت‌گیری‌ها و منویات مقام معظم رهبری، چشم‌انداز ۲۰ ساله و ادامه برنامه چهارم، و نیز برنامه پنجم که در حال تدوین است و همچنین دیدگاه‌های عدالت‌محورانه رئیس‌جمهور محترم و شرایط و الزامات علمی، فرهنگی، اجتماعی برهه حاضر و نیز مطالبات شکل‌گرفته در طیف‌های مختلف دانشگاهی که در انتخابات ریاست جمهوری دوره دهم ثبت شد و قابل تحلیل است، اهم برنامه‌ها و پیشنهادها براساس شرح وظیفه ذاتی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حوزه‌های فعالیتی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- حوزه آموزش
- حوزه پژوهش
- حوزه فناوری
- حوزه دانشجویی و فرهنگی
- حوزه نیروی انسانی و مدیریت اجرایی
- حوزه بین‌الملل

الف) حوزه آموزش

حوزه آموزش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به عنوان یکی از اساسی‌ترین فعالیت‌های این وزارتخانه از دیرباز دچار کاستی‌های عدیده‌ای بوده است. علیرغم تلاش‌های صورت‌گرفته، خصوصاً در چهارسال اخیر، این حوزه همچنان دچار آسیب‌ها و کاستی‌هایی است که اهم آنها را می‌توان در سرفصل‌های زیر عنوان نموده و به اختصار توضیح داد:

- کم‌توجهی به کیفیت آموزش و عدم وجود انعطاف در برنامه‌های آموزشی
- وجود واحدهای درسی غیرمرتبط با گرایش‌های تحصیلی دانشجویان حتی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی

عدم تطابق محتوای برخی از رشته‌ها و دروس دانشگاهی با نیازهای جامعه و وجود نگرش غیرکاربردی به محتوای واحدهای آموزشی برخی رشته‌ها، خصوصاً در رشته‌های علوم انسانی. این مسأله یعنی غیرکاربردی بودن آموزش، هم در سرفصل برخی دروس مشهود است و هم در تدریس اساتید، که این آخری به علت عدم ارتباط مدرس با حوزه کاربرد به وجود آمده است. به این ترتیب بعضاً محتوای آموزشی و روش تدریس حتی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی در راستای حل مسائل و مشکلات اجتماعی، فرهنگی، صنعتی و... در داخل کشور نمی‌باشد.

ناکارآمدی ملاک‌های پذیرش دانش‌آموختگی و فارغ‌التحصیلی در مقطع دکتری که در حال حاضر در بیشتر دانشگاه‌های کشور پذیرش مقالات چاپ‌شده در مجلات ISI از شروط اصلی آن می‌باشد.

کاستی‌های موجود در آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی مثل مبانی امتیازهای لازم برای ارتقاء اعضای هیأت علمی از استادیاری به دانشیاری و سپس استاد تمامی، مزید بر علت شده است که اساتید و دانشجویان هر دو بدون آنکه خودشان بخواهند و بدانند بیشتر به سمت حل مسائل و مشکلات صنعتی، اجتماعی کشورهای دیگر جهت‌گیری و کار می‌نمایند تا بتوانند هم دانشجویان یا مدرس موفق‌تری به حساب آمده و هم فارغ‌التحصیلان یا ارتقاء مرتبه علمی یابند.

ناکافی بودن توجه به استفاده از بورس تحصیلی و کم‌رنگ شدن اعزام دانشجویان به خارج

عدم توجه کافی به رشته‌هایی که می‌تواند راه تبدیل علم به ثروت را به دانشجویان و اساتید آموزش دهد. این موضوع از این منظر مهم است که ثروت کشور می‌بایست از راه توسعه علمی به دست آید و وظیفه دانشگاه‌ها نه تنها تولید علم بلکه آموزش تبدیل آن به فناوری و نوآوری است تا در قالب خدمات و محصولات در اختیار جامعه قرار گرفته و تبدیل به ثروت شود.

نداشتن برنامه، نبود متولی برای بحث آموزش تجاری‌سازی فناوری یکی از بزرگترین مشکلاتی است که کشور عزیزمان را از تبدیل علم به ثروت تا حدود زیادی محروم می‌نماید و تصمیم‌گیران بودجه کشور را وابسته به درآمدهای نفتی می‌کند.

اهم برنامه‌ها و پیشنهادها

بر اساس موارد فوق‌الذکر و با نصب‌العین قراردادن منویات مقام معظم رهبری و فرمایشات ریاست محترم جمهوری و در چارچوب منافع ملی، شاخص‌های زیر باید مورد بازتعریف سیستم ستادی و مدیریتی جدید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (در حوزه آموزش)، برای تحول در این بخش واقع شوند:

- تدوین نظام آموزشی رشته‌های مختلف دانشگاهی در راستای تطابق و کاربرد در عرصه علوم و فنون مورد نیاز جامعه
- بنای سیستم آموزش عالی، بر اصل کیفیت آموزش و تقویت بنیه‌های علمی دانشجویان
- بازنگری در محتوای واحدهای دانشگاهی، خصوصاً در دوره تحصیلات تکمیلی و استفاده از علوم و تجهیزات روز در ارائه دروس و استفاده از تکنولوژی‌های نوین آموزشی
- دایر نمودن رشته‌های خاص و کاربردی با استفاده از پتانسیل منطقه‌ای و جغرافیایی

- ۵) عمومی نمودن و فراگیرکردن نظام آموزش عالی با استفاده از سیستم‌های آموزش از راه دور و نیمه‌حضوری، آموزش‌های عالی آزاد و حرفه‌ای و دانشگاه‌های مجازی
- ۶) بکارگیری اعضاء هیأت علمی جدید در راستای تنوع بخشی و ایجاد زمینه‌های جدید آموزشی و پژوهشی
- ۷) برگزاری دوره‌های آموزشی و آشنایی با علوم و فناوری نوین برای اساتید و دانشجویان
- ۸) استفاده از ظرفیت بخش خصوصی برای توسعه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی
- ۹) بازنگری و تدوین آیین‌نامه اعطای بورس اعزام به خارج به دانشجویان برای استفاده از امکانات دانشگاه‌های خارج از کشور در جهت غنای هر چه بیشتر آموزش
- ۱۰) تدوین برنامه‌های آموزشی و واحدهای درسی لازم، برای ایجاد رشته‌های "آینده پژوهی"، "تولید ثروت" و...، در راستای امکان فراگیری هنر تبدیل علم به ثروت و تجاری‌سازی فناوری
- ۱۱) بررسی و اصلاح تقویم آموزشی دانشگاه‌ها به منظور استفاده بهینه از ایام سال
- ۱۲) تعریف ساز و کار مناسب در ارزیابی آموزشی دانشجویان با توجه به رشته‌های تحصیلی
- ۱۳) ایجاد و توسعه رشته‌های مربوط به بانوان و برنامه‌ریزی برای جذب دختران به این گونه رشته‌ها مانند رشته‌های خانواده، مطالعات زنان و...
- ۱۴) تأسیس و راه‌اندازی مرکز آموزشی و پژوهشی و نظریه‌پردازی در زمینه اقتصادی، مالی، سیاسی و مدیریت با رویکرد مبتنی بر مبانی اسلامی و بومی و مسلط بر دانش غربی با استفاده از پتانسیل‌ها و قابلیت‌ها و استعداد‌های موجود در کشور
- ۱۵) تحول و ارتقاء علوم انسانی با تقویت جایگاه و منزلت این علوم، جذب افراد مستعد و با انگیزه، اصلاح و بازنگری در متون و برنامه‌ها و روش‌های آموزشی، ارتقاء کمی و کیفی مراکز و فعالیت‌های پژوهشی و ترویج نظریه‌پردازی، نقد و آزاداندیشی و برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در تدوین محتوای واحدهای آموزشی در رشته‌های علوم انسانی با نگرش کاربردی

ب) حوزه پژوهش

اگر چه جایگاه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در اذهان عموم، بیشتر از بعد آموزش مورد توجه است، اما باید قبول کرد مرکزیت تجمیع اکثر نخبگان در دانشگاه‌ها از یک سوی و انجام تحقیقات و پژوهش ارزان و کم‌هزینه از طریق دانشجویان و اساتید دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی وابسته به این وزارتخانه از سوی دیگر، توجه و سیاست‌گذاری خاص و جهت‌دار در امر تحقیقات و پژوهش را در این وزارتخانه یک امر اجتناب‌ناپذیر بلکه اساسی و بنیادی می‌کند. اهم کاستی‌ها در حوزه پژوهش در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی و...) را می‌توان به صورت اختصار در سرفصل‌های زیر آورد:

کاربردی نبودن محتوای پایان‌نامه‌های دانشگاهی در بسیاری از موارد و نبود تناسب لازم میان محتوای پژوهش‌های تعریف‌شده در سطح تحصیلات تکمیلی (به ویژه دوره دکتری) با نیازهای واقعی کشور. در این رابطه قابل ذکر است که مثلاً، تعریف پایان‌نامه‌ای در موضوع «سفرهای بین سیاره‌ای با کمک بادبان‌های خورشیدی»، می‌تواند متناسب با نیازهای کشوری مثل

آمریکا باشد، در حالی که در کشور ما نیازهای ملموس دیگری وجود دارد که می‌تواند به عنوان پایان‌نامه تعریف شود. اهمیت همسویی تعریف پایان‌نامه‌ها با نیازهای کشور خصوصاً در سطح تحصیلات تکمیلی زمانی نمایان‌تر می‌شود که بدانیم دانشجویان در مقطع دکتری بیش از دو سال از عمر خود را در ارتباط با موضوع پایان‌نامه و تحقیقات مرتبط با آن می‌گذرانند و این جدا از وقتی است که اساتید راهنما صرف می‌نمایند.

• عدم ارتباط اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها با محیط‌های کاری و مراکز تحقیقاتی

• عدم استقبال حوزه‌های کاربرد و مراکز تحقیقاتی آنها از دانشگاه و دانشگاهیان. این موضوع از یک طرف به علت روحیات متفاوت مهندسين در صنایع با اساتید دانشگاهی و از طرف دیگر با توقعات و انتظاراتی که اساتید دانشگاهی دارند به یک معضل تبدیل شده و ارتباط بین صنعت و دانشگاه را تنها به یک ارتباط شکلی تبدیل نموده است که از ارتباط ماهوی یا خبری نیست و یا بسیار کم هستند اساتیدی که بتوانند ارتباط ماهوی در راستای حل مشکلات صنعت برقرار نموده باشند.

• نمادین بودن ارتباط دانشگاه با حوزه‌های کار (در بند قبلی توضیح داده شد).

• کاستی‌های موجود در آیین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی از استادیاری به دانشیاری و سپس به استاد تمامی به نحوی است که اساتید دانشگاه بیشتر وقت خود را به مقاله‌نویسی برای پذیرش در مجلات ISI و... صرف می‌کنند و حل مشکلات داخلی فراموش می‌شود. با توجه به امتیاز مقالات ISI در مقایسه با حل مسائل و مشکلات جامعه و صنایع داخلی، انگیزه کمتری برای پرداختن به حل این مسائل به وجود می‌آید.

• نبود ساز و کار مناسب و علم کافی برای تبدیل علم به ثروت و تجاری‌سازی نتیجه تحقیقات دانشگاهی و دیربازده بودن و یا عدم بازدهی فعالیت‌های تحقیقاتی از نظر مالی.

اهم برنامه‌ها و پیشنهادها

با عنایت به موارد فوق‌الذکر و در این برهه از زمان که تحقیقات و پژوهش می‌تواند در راستای اقتدار بخشیدن به کشور و کسب درآمد و همچنین کسب وجه بین‌المللی نقش مهمی ایفا نماید. موارد زیر می‌بایست در حوزه پژوهش بازنگری، تعریف و تبیین شود:

(۱) تعیین اولویت‌های تحقیقاتی کشور در مقاطع زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت با تهیه سند راهبردی جامع نظام تحقیقاتی و پژوهشی کشور با توجه به نیازمندی‌های صنعتی، فرهنگی، اجتماعی و مدیریتی - اجرایی

(۲) سامان‌دهی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه‌ها، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری و جهت‌دار نمودن موضوعات انتخابی براساس سند راهبردی نظام تحقیقاتی و پژوهشی کشور (مندرج در بند ۱)

- ۳) توسعه زیرساخت‌های اصلی به جهت تحقق هدف فوق در زمینه‌های اطلاع‌رسانی علمی، تقویت و ایجاد مراکز و مؤسسات علمی و پژوهشی، بازبینی و تصحیح آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها و روش‌های اجرایی و گسترش تحصیلات تکمیلی در کشور
- ۴) بازنگری آیین‌نامه ارتقاء اعضاء هیأت علمی در راستای پرنگترشدن نقش رفع مشکلات آموزشی، فرهنگی و صنعتی کشور و همچنین تلاش جهت دستیابی به ملاک‌هایی اختصاصی جهت ارتقاء اعضاء هیأت علمی گروه هنر و علوم انسانی
- ۵) نهادینه‌کردن تحقیقات مشترک بین دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی، پژوهشکده‌ها در داخل کشور و در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی و اشاعه فرهنگ تحقیقات مشترک ملی و بین‌المللی
- ۶) ایجاد ساز و کار مناسب ارتباط صنعت و دانشگاه با بازنگری و تقویت آیین‌نامه‌ها و اصلاح ساختارها و تأمین اعتبارات پژوهشی
- ۷) اتخاذ راهبرد و تدوین راهکارهای مناسب برای تبدیل علم به ثروت
- ۸) ارزش‌دهی به پژوهشگران و نخبگان پژوهش کشور و حمایت از ایجاد تشکل‌ها و انجمن‌های علمی تخصصی نخبگان و صیانت از حقوق مالکیت معنوی و ثبت اختراعات
- ۹) توسعه و تسریع در اطلاع‌رسانی علمی و تسهیل امکان دسترسی پژوهشگران به منابع علمی و تجهیزات تحقیقاتی
- ۱۰) برقراری ارتباط تعریف‌شده، دوسویه و مؤثر با حوزه‌های علمیه و مراکز پژوهشی وابسته به آن و ارتقاء همکاری‌های حوزه و دانشگاه و حمایت از فعالیت‌های مشترک فکری و علمی اندیشمندان حوزه و دانشگاه در حل مسائل نظری و عملی جامعه
- ۱۱) روزآمدنمودن دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی از نظر دسترسی به اطلاعات روز علمی جهان و استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش و پژوهش
- ۱۲) تقویت و گسترش مجلات علمی - پژوهشی داخلی و حمایت از افزایش تعداد این مجلات با هدف افزایش سهم تولید علم ایران در جهان
- ۱۳) تجهیز، توسعه و به روز کردن آزمایشگاه‌ها، مراکز علمی و پژوهشی
- ۱۴) همکاری با سازمان تربیت‌بدنی در بخش تحقیقات و بررسی ورزش کشور و مطالعه ضعف‌ها و قوت‌ها
- ۱۵) ارزش‌دهی به پژوهشگران و نخبگان پژوهش کشور و حمایت از ایجاد تشکل‌ها و انجمن‌های علمی تخصصی نخبگان و صیانت از حقوق مالکیت معنوی و ثبت اختراعات

ج) حوزه فناوری

سیاست‌گذاری لازم در ارتباط با چگونگی تبدیل علم به فناوری و سپس کاربردی‌کردن آن در تأمین نیازهای جامعه و صنعت و تجاری‌سازی فناوری از مهمترین و اساسی‌ترین مراحل است که رفع کاستی‌های آن می‌تواند کمک شایانی به پیشرفت

- کشور خصوصاً در توسعه توانمندی‌ها در زمینه فناوریهای پیشرفته و نوین، عزت و اقتدار ملت و ایجاد ثروت ملی برای جامعه نماید. کاستی‌های موجود در این حوزه را می‌توان به صورت زیر تقسیم‌بندی نمود:
- عدم اهتمام کافی دانشگاه‌ها به جلب اعتماد صنعت و حوزه‌های کاربرد و در نتیجه کمبود حمایت مالی و اقتصادی جهت به مرحله صنعتی رساندن فناوریهای تولیدی دانشگاه‌ها
  - عدم اهتمام کافی دانشگاه‌ها به حل مشکلات و مسائل اصلی صنعت و محیط‌های کاربرد
  - عدم اعتماد کافی حوزه‌های کاربرد به بخش دانشگاهی
  - خلاء برنامه جامع توسعه توانمندی‌ها در زمینه فناوریهای پیشرفته و نوین و نبود سند راهبردی ملی در این خصوص
  - نبود انگیزه و ابتکار لازم در اساتید و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در تبدیل علم به ثروت ملی. در این خصوص باید اذعان داشت که ایران از لحاظ علمی جایگاه رو به پیشرفتی دارد، اما در تبدیل آن به ثروت موفق نیستیم. در دانشگاه‌ها نگرش و آموزش لازم در این راستا وجود ندارد.
  - اگر قایل به این باشیم که منظور از ثروت، صرفاً ثروت مالی نیست، بلکه امنیت، خلق فرصت و نهادینه‌سازی یک فرهنگ هم ثروت تلقی گردد، در دانشگاه‌ها چگونگی تبدیل علم به امنیت اخلاقی، خلق فرصت و... نیز کمرنگ می‌باشد.
  - تحصیل در دو رشته «آینده‌پژوهی» و «تولید ثروت» با توجه به اهمیت آن، در غرب برای مسلمانان ممنوع است. این در حالی است که در کشور ایران هم نمود این دو مقوله در دانشگاه‌ها و دوره‌های آموزشی بسیار کمرنگ می‌باشد.
  - وارداتی بودن برخی فناوریهای مورد استفاده در حوزه‌های کاربرد بدون انتقال تکنولوژی و به تبع آن ارتباط و وابستگی به مبدأ تولید فناوری
  - وجود گروه‌هایی در درون حوزه‌های کاربرد برای ایجاد شکاف بین دانشگاه‌ها و حوزه‌های کاربرد و در نتیجه وابسته نگه‌داشتن برخی حوزه‌های کاربرد به فناوریهای با مبدأ خارجی
  - وجود گروه‌هایی در حوزه‌های کاربرد برای به شکست کشاندن تولید فناوریهای داخلی و جلوگیری از صنعتی‌شدن آنها
- اهم برنامه‌ها و پیشنهادها**
- با توجه به اینکه فناوری و تبدیل علم به ثروت و تجاری‌سازی آن می‌تواند یکی از ارکان تولید ثروت ملی بوده و می‌تواند خلاقیت‌ها و خودباوری و اصل "ما می‌توانیم" را نمود عینی ببخشد و در استقلال کشور و پویایی نظام مقدس اسلامی نقش کلیدی داشته باشد، اهم برنامه‌ها در این حوزه را می‌توان به این صورت عنوان نمود:
- (۱) انجام یک دوره مطالعات منسجم و یکپارچه در سطح کشور و جهان، با هدف شناسایی موضوعات بکر علمی در زمینه‌هایی همچون فناوری نانو، انرژی‌های نو، شیمی، هوافضا، بیوتکنولوژی و... و ارائه سند راهبردی ملی با تعیین اولویت‌های قابل دسترسی که کشور ما می‌تواند با سرمایه‌گذاری در آنها قطبیت و محوریت جهانی پیدا کند.

- ۲) تدوین و ارائه سرفصل‌ها برای دروسی همچون "آینده پژوهی" و "تولید ثروت" و... در دانشگاه‌ها با هدف تبیین نحوه مطالعات ذکرشده در بند ۱ و نیز تبدیل فناوریهای موجود به ثروت ملی.
- ۳) شناسایی حوزه‌های فناوریهای نوین و نیازسنجی این فناوریها جهت رشد همه جانبه کشور
- ۴) ارائه و ایجاد ساختار مناسب جهت رشد مهارت‌ها و بروز استعدادها بالقوه داخل کشور در زمینه فناوریهای نوین و شکوفایی همه جانبه تحقیقات، فناوریها و صنعت
- ۵) تقویت و گسترش مراکز رشد به منظور تبدیل ایده‌ها به موضوعات پژوهشی و تبدیل نتایج پژوهش به فناوری
- ۶) اتخاذ راهبرد و تدوین راهکارهای مناسب برای کسب ثروت ملی از فناوری
- ۷) آینده‌پژوهی در حوزه علم، تحقیقات و فناوری و ارزش‌گذاری آنها به منظور واقع‌نگری در سیاست‌گذاری علمی
- ۸) گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری از طریق ارتقاء منزلت اجتماعی، ارتقاء سطح علمی و مهارتی، رفع دغدغه خطرپذیری مالی در مراحل پژوهشی و آزمایشی نوآوری‌ها، کمک به تجاری‌سازی دستاوردهای آنان
- ۹) تأمین زیرساخت‌های علم و فناوری در راستای بهبود فضای کسب و کار کشور
- ۱۰) ایجاد کالا و خدمات با فناوری پیشرفته با تأکید بر راهبرد توسعه صادرات و تلاش برای رهایی صنایع کشور از وابستگی به کشورهای خارجی
- ۱۱) تلاش دانشگاهیان و جهت‌گیری بخشی از تحقیقات دانشگاهی در راستای ارتقاء توانمندی‌های دفاعی و قدرت بازدارندگی به منظور دفاع از حاکمیت، تمامیت ارضی، منافع و امنیت ملی و مقابله مؤثر با تهدیدهای خارجی و ایجاد توازن منطقه‌ای

د) حوزه دانشجویی و فرهنگی

دانشجویان از اقشار فرهیخته‌ای هستند که آزادی و عدم وابستگی آنها به دنیا مثال‌زدنی است، که به صورت نسبی در کمتر قشر دیگری پیدا می‌شود. دانشجویان می‌توانند جزء اقشار مرجع برای جامعه باشند و در هر صورت آینده‌سازان جامعه بوده و می‌توانند منشأ بسیاری از تعاملات، مسائل، هنجارها و ناهنجاری‌های اجتماعی، سیاسی و امنیتی باشند. اکثر این دانشجویان مطالباتی منطقی دارند که در مواجهه با خواست اجتماعی جامعه اگر به شکل صحیح سنجیده، پاسخ‌دهی و مدیریت شود مسیر توسعه همگون ملی هموار و سرعت آن دوچندان می‌گردد. با عنایت به اهمیت نقش اجتماعی دانشجویان در حال و آینده کشور چه از نظر فعل و انفعالات اجتماعی و چه از نظر مدیریت آینده کشور که به هر حال برعهده این قشر قرار خواهد گرفت، به نظر می‌رسد نقش حوزه "دانشجویی و فرهنگ" یا بهتر بگوییم "فرهنگ دانشجویی" در مقایسه با دیگر حوزه‌ها در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نقشی زیربنایی و پایه‌ای است که متأسفانه با مروری بر گذشته‌های این حوزه بی‌توجهی به آن و تأثر آن از مقولات سیاسی و بعضاً فراموشی این حوزه مهم کاملاً مشهود است.

نظام‌هایی موفق بوده‌اند که توانسته‌اند دانشجویان دانشگاه‌های خود را با جهان‌بینی مورد نظر خودشان تربیت نموده و سمت و سو دهند و نقش اجتماعی - فرهنگی آنها را پررنگ نموده و مدیرانی متخصص و متعهد به جهان‌بینی خاص خودشان را برای مدیریت آینده کشورشان تحویل مراکز صنعتی، فرهنگی و اجتماعی دهند.

در جهان‌بینی اسلامی که عدالت‌پایه و اساس توسعه و پیشرفت است متأسفانه دانشگاه‌های ما نقش اساسی در تربیت و هدایت اجتماعی دانشجویان ندارند و کاستی‌های فراوانی وجود دارد که بعضاً براساس همین کاستی‌ها و با سوء استفاده از روحیه شجاعت که در دانشجویان وجود دارد، بعضاً گروه‌های سیاسی از دانشجویان نه برای اعتلای فرهنگ انتظار و عدالت‌خواهی بلکه برای مقاصد قدرت‌طلبی و دنیاخواهی خودشان استفاده می‌کنند. اهم کاستی‌های موجود در حوزه دانشجویی و فرهنگی به صورت فهرست‌وار و به اختصار در زیر آورده می‌شود:

- عدم تبیین فعالیت‌های دانشجویی در توسعه اجتماعی
- عدم ارائه راهبردهای اجرایی برای الگوسازی رفتار اجتماعی - فرهنگی دانشجویان در دانشگاه‌ها
- کم توجهی به سلامت روحی - روانی دانشجویان در فعل و انفعالات دانشگاه‌ها
- بی‌توجهی به زمینه‌های ناهنجاری‌های اجتماعی - فرهنگی در دانشگاه‌ها
- عدم توجه به نقش آفرینی دانشجویان به عنوان هماهنگ‌کننده اصلی در وحدت رویه فرهنگی - اجتماعی دانشگاه‌ها
- بی‌توجهی یا کم‌توجهی به دانشجویان در راستای ایجاد نشاط اجتماعی
- عدم نهادینه گردیدن فرهنگ و روحیه کار گروهی
- تداخل موضوعات صنفی، اجتماعی، علمی با مسائل سیاسی در فعالیت‌های تشکلی دانشجویی با توجه به فراز و نشیب‌های محیط‌های دانشگاهی
- چشم‌گیر نبودن فعالیت‌هایی چون فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، مسابقات ورزشی و علمی، جشنواره‌ها و...
- عدم ارتباط عاطفی بین دانشجویان و اساتید و تنها بسنده کردن به آموزش‌های کلاسیک دروس

اهم برنامه‌ها و پیشنهادها

با توجه به اهمیت نقش دانشجویان در حال و آینده جامعه و کاستی‌های ذکر شده به نظر می‌رسد اهم برنامه‌های حوزه دانشجویی و فرهنگی را بتوان به شرح زیر بیان نمود:

(۱) ارائه راهبرد اجرایی گسترش آموزه‌های دینی و ترویج فرهنگ اسلامی جهت الگوسازی رفتار اجتماعی - فرهنگی دانشجویان

(۲) تأسیس مراکز تحقیقاتی "علم و دین" در دانشگاه‌ها و ایجاد انگیزه لازم برای شرکت دانشجویان در این مراکز تحقیقاتی

- ۳) تکریم علم و عالم به عنوان مهم‌ترین مقوله و رکن اساسی دانشگاه اسلامی و توجه ویژه به نکوداشت عالمان و شخصیت‌های علمی کشور
- ۴) کاهش زمینه‌های ناهنجاری فرهنگی در دانشگاه‌ها
- ۵) تدوین نقش دانشجویان در پویایی و نشاط اجتماعی
- ۶) تبیین نقش دانشگاهیان در ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و تضمین‌کننده اهداف و منافع ملی
- ۷) مطالعه و شناخت زمینه‌های افزایش رضایت‌مندی دانشجویان و سپس حرکت در این مسیر
- ۸) ارائه راهکارهای اجرایی و مناسب در راستای ایجاد انس و الفت بین دانشجویان و اساتید و برقراری رابطه عاطفی بین اقشار مختلف دانشگاهی
- ۹) ایجاد امنیت روانی دانشجو در مقولات مختلف و تأمین و حفظ حریم خصوصی دانشجویان در ضمن پشتیبانی آموزشی از آنها
- ۱۰) آموزش حقوق شهروندی و آزادی‌های مدنی و چگونگی صیانت از این حقوق
- ۱۱) توسعه جامعه‌پذیری و مشارکت قانون‌مند سیاسی - اجتماعی دانشجویان در جهت ارتقاء دانش و بینش سیاسی و اجتماعی
- ۱۲) حمایت از حقوق و آزادی‌های قانون‌مند و ساماندهی شکل‌های دانشجویی
- ۱۳) قدرشناسی علمی و قانون‌مند از دانشجویان و تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و تدوین برنامه‌های ابتکاری و پویا در حوزه‌های فردی و گروهی
- ۱۴) ایجاد بسترهای لازم جهت تبیین روزآمد اصول و ارزش‌های انقلاب اسلامی و تلاش برای گسترش و تفوق اخلاق در روابط علمی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اجرایی و... در محیط‌های دانشگاهی از طریق تدوین منشور اخلاقی و ارائه راهکارهای اجرایی
- ۱۵) شناخت نخبگان در زمینه‌های علوم انسانی، فنی و تجربی با تعهد لازم به گفتمان امام (ره) و انقلاب و با دغدغه عدالت‌خواهی و پیشرفت و توسعه کشور که ضریب هوشی بالا داشته و دارای استعداد و توانایی مدیریتی بالایی باشند و هدایت آنها به فراگیری علوم مدیریتی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی جهت کادرسازی و تربیت نیروی انسانی مدیر و مدبر برای آینده کشور از طریق اعطای بورس تحصیلی و فراهم کردن زمینه‌های رشد آنها در کشور.
- ۱۶) همکاری با سازمان تربیت‌بدنی در بخش اعزام تیم‌های ورزشی دانشجویی و ملی
- ۱۷) انتقال و جابجایی تدریجی دانشگاه‌ها و خوابگاه‌های موجود از مناطق پرجمعیت به خارج از شهرها
- ۱۸) تشکیل شورایی متشکل از دانشگاه، حوزه علمیه و دفتر و نهاد رهبری برای تقویت ارتباط بین دانشگاه و حوزه در جهت اسلامی کردن دانشگاه‌ها، برنامه‌ریزی فرهنگی و تحول در ارائه دروس عمومی

۱۹) ایجاد بستر مناسب برای فعالیت‌های فرهنگی و اجرای طرح‌های مهم فرهنگی در دانشگاه‌ها

۲۰) تقویت قانون‌گرایی، انضباط اجتماعی، وجدان کاری، خودباوری، روحیه کار جمعی، ابتکار، درستکاری، قناعت، پرهیز از اسراف در دانشگاه‌ها

۲۱) مقابله با جریانات انحرافی در حوزه دین و زدودن خرافات و موهومات در دانشگاه

۲۲) تقویت حضور و مشارکت دانشجویان و اساتید در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی

۲۳) جهت‌دهی تشکلهای دانشجویی در پایبندی به ارزش‌های اسلامی - انقلابی، دفاع از منافع ملی، دشمن‌ستیزی، قانون‌پذیری و اصول اخلاقی

هـ) حوزه نیروی انسانی و مدیریت اجرایی

مسائل مربوط به این حوزه را باید به دو بخش تقسیم نمود. بخش اول کارمندان و اعضاء غیرهیأت علمی که در دانشگاه‌ها و ستاد وزارت علوم شاغل می‌باشند و مشکلات و کاستی‌هایی که در این بخش وجود دارد و برنامه‌هایی که می‌بایست در راستای حل مشکلات برای این قشر ارائه نمود. بخش دوم مسائل اجرایی است که به کلیت دانشگاه‌ها مربوط می‌شود.

۱- کارمندان، نیروی انسانی

برای اینکه به مسائل و مشکلات این قشر رسیدگی شود ابتدا باید اهمیت و نقش اساسی این گروه زحمتکش در پیشرفت و توسعه دانشگاه‌ها را درک کرد و سپس برای حل مسائل مربوط به این عزیزان برنامه‌ریزی نمود. کاستی‌های موجود در ارتباط با کارمندان شاغل در دانشگاه‌ها بیشتر از جنس معنوی است تا مادی، هر چند مسائل مادی نیز می‌بایست مدنظر قرار گیرد. این کاستی‌ها به اختصار در زیر مطرح می‌شود:

• عدم احساس کارمندان به عنوان یکی از اعضاء خانواده دانشگاهی.

این موضوع معلول دو علت اساسی است. یکی نگرشی که اعضاء هیأت علمی به این عزیزان دارند و دوم نوع برخوردی که مدیریت ارشد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مدیران ارشد دانشگاهی به آنها دارند. مثلاً وقتی که مدیران ارشد وزارتخانه برای شنیدن در و دل این قشر در طول سال و به صورت رو در رو (چهره به چهره) می‌گذارند نسبت به وقتی که برای دیگر اقشار دانشگاهی (دانشجویان و اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها) گذاشته می‌شود چقدر است؟! هر چند به اعتقاد اینجانب رابطه ستاد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مدیران ارشد آن (وزیر، معاونت دانشجویی، معاونت فرهنگی و...) از نظر عاطفی و گفت و شنود محبت‌آمیز و بر مبنای مهرورزی با تمام اقشار دانشگاهی بسیار ضعیف است و این یکی از عمده‌ترین ضعف‌های موجود در سیستم مدیریتی فعلی می‌باشد، که دانشگاهیان اعم از اعضاء هیأت علمی، دانشجویان و کارمندان دانشگاه‌ها با آن مواجه هستند ولی این کاستی به صورت نسبی در خصوص کارمندان به مراتب بیشتر محسوس است. برای رفع این مسأله برنامه و پیشنهاد اساسی این است که مدیریت ارشد وزارتخانه (وزیر و معاونین) ماهیانه به دو دانشگاه رفته و با کارشناسی که از قبل صورت گرفته است (الگوپرداری شده از سفرهای دور اول هیأت دولت)، پای صحبت چهره به چهره و درد دل دانشجویان، اساتید و کارمندان به صورت مجزا نشست و با آنها به گفت و شنود بپردازند. به این ترتیب موارد و مشکلاتی که قابل حل است از طرف

مسئولین پیگیری می‌شود و مواردی هم که قابل حل نیست با بیان آنها از طرف اقشار متفاوت دانشگاهی و شنیدن آن توسط مدیران ارشد و بعضاً همدردی کردن با این اقشار و احترام گذاشتن به آنها و... می‌تواند به ایجاد احساس عاطفی که نیاز اصلی اعضاء یک خانواده برای رشد و توسعه و تلاش و همفکری است بیانجامد.

این کار می‌بایست به صورت مستمر از طرف مدیریت ارشد دانشگاه‌ها (رئیس دانشگاه و معاونین) نیز صورت گیرد تا تقویت‌کننده ایجاد محبت و عاطفه و در نتیجه همبستگی و اتحاد در بین اقشار مختلف همان دانشگاه شود.

باید قبول کرد که سمینارهای روتین، گردهمایی‌های روتین رؤسای دانشگاه‌ها، گردهمایی‌های معاونین دانشجویی و... هر چند لازم است ولی به هیچ عنوان کافی نمی‌باشد.

برای اینکه اقشار مختلف دانشگاهی و مسئولین وزارتخانه و... بتوانند کار را به صورت ماهوی و نه تنها شکلی جلو ببرند نیاز به این است که اولاً همگی افراد شاغل در این وزارتخانه و دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی وابسته خود را عضو خانواده بزرگ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ببینند و ثانیاً نسبت به یکدیگر انس گرفته و عاطفه بورزند. باید قبول کرد که رابطه عاطفی با رفتار خشک و غیرمنعطف اداری به وجود نمی‌آید و نیاز به یک برنامه‌ریزی دیگر دارد. جنس این مقوله (عاطفه و محبت) از جنس اداری نیست و باید برای آن فکر و برنامه‌ای از جنس خانواده داشت.

مشکلات رفاهی و احساس تبعیض‌هایی که کارمندان در ذهن خود دارند.

این مقوله (احساس وجود تبعیض) بعضاً از جنس "رفتاری" است، که احساس تبعیض را به وجود می‌آورد. به این معنی که رفتار مدیریت و حتی برخی از اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها به نوعی است که تفاوت‌های موجود بر مبنای نوع کار را در ذهن کارمندان به وجود تبعیض تبدیل می‌نماید. باید برای کارمندان نیز شئوناتی قائل شد که اولاً بدانند شأن بالایی دارند و ثانیاً با رفتار خاضعانه از طرف مدیریت دانشگاه و وزارتخانه و همچنین اعضاء هیأت علمی دانشگاه، کارمندان و همه اقشار دانشگاهی احساس کنند که تنها شأن موجود برای همه افراد "شأن خدمت" به کشور است. این مهم میسر نمی‌شود الا اینکه در استخدام اعضاء هیأت علمی نه تنها به مراتب علمی، بلکه به مراتب معنوی نیز توجه شود.

تفاوت‌ها بر مبنای نوع استخدام، نوع کار و وظیفه محوله به افراد وجود دارد و نمی‌شود آن را کتمان کرد اما باید با روابط عاطفی و مهرورزی اجازه نداد که هیچ قشری در دانشگاه احساس وجود تبعیض کند. به عبارتی تفاوت‌ها را می‌توان با دوستی‌ها و روابط محبت‌آمیز بین اقشار مختلف دانشگاهی تبدیل به یک امر طبیعی نمود. همانطور که برای انجام امور خانواده هر کس مسئولیت و تکلیفی دارد و باید آن مسئولیت را به نحو احسن انجام دهد و اگر تکلیف را انجام داد هم عزیز است و هم مورد احترام همگی اعضاء خانواده.

مهم‌ترین عامل برای ایجاد انسجام و همبستگی بین افراد و اعضاء خانواده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری خضوع و رفتار محبت‌آمیز و همچنین تکریم واقعی و ماهوی اقشار مختلف دانشگاهی است که می‌بایست از طرف مدیریت‌های ارشد این وزارتخانه و دانشگاه‌ها صورت پذیرد.

۲- مسائل اجرایی

کاستی‌های اجرایی را می‌توان به صورت خلاصه لیست نمود:

- کم‌رنگ‌بودن رقابت مثبت بین دانشگاه‌ها
- عدم سرمایه‌گذاری ماهوی بخش خصوصی
- کمبود راهکارهای مناسب در راستای تبادل علوم و فنون و تکنولوژی بین دانشگاه‌ها
- کمبود حمایت شغلی جامعه از دانش‌آموختگان و فارغ‌التحصیلان، حتی نخبگان علمی
- وابسته‌بودن بیش از حد قریب به اتفاق دانشگاه‌های مطرح کشور به بودجه‌های دولتی
- جذب اعضاء هیأت علمی بعضاً بر مبنای مسائل جناحی
- عدم ایفای نقش مؤثر توسط مدیریت دانشکده‌ها در حل مسائل و بحران‌هایی که در دانشگاه‌ها به وجود می‌آید. در این ارتباط باید عرض شود که رؤسای دانشکده هیچ مسئولیتی چه به عنوان وظیفه ذاتی و چه به عنوان تکلیف فردی در حل بحران‌هایی که از بیرون و جناح‌های سیاسی به دانشگاه‌ها تحمیل می‌شود و یا حتی مسائلی از قبیل مسائل صنفی و... احساس نمی‌کنند و تمام بار و سنگینی حل این مسائل به دوش مدیریت ارشد دانشگاه‌ها (رئیس و معاونین دانشگاه) قرار می‌گیرد.
- این درحالی است که مدیریت‌های دانشکده‌ها (رئیس دانشکده و معاونین او) می‌بایست بازوهای رئیس دانشگاه در حل بحران‌ها و مسائل به وجود آمده باشند.
- شرح وظایف رؤسای دانشکده‌ها باید بازنگری شده و ضمناً افرادی ریاست دانشکده‌ها را بر عهده بگیرند که در قبال بحران‌ها چه به عنوان وظیفه ذاتی و چه به عنوان وظیفه فردی احساس تکلیف نمایند.
- نبود ساز و کار کارآمد جهت به اشتراک گذاشتن و استفاده بهینه از امکانات دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها.
- دیر بازده‌بودن فعالیت‌های مربوط به درآمدزایی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها.

اهم برنامه‌ها و پیشنهادها

- با عنایت به مشکلات و کاستی‌های ذکرشده و با توجه به اینکه مبنای کار در بحث نیروی انسانی روابط عاطفی و مهرورزی می‌باشد، می‌توان اهم برنامه‌ها و پیشنهادها را به شرح زیر لیست نمود:
- (۱) سفرهای وزیر و معاونین وی به دانشگاه‌های سراسر کشور به صورت مستمر و با کار کارشناسی صورت گرفته از قبل و دیدار چهره به چهره با اқشار مختلف دانشگاهی و پای درد دل آنها نشستن. (توضیحات در این خصوص در بخش قبلی به تفصیل آمده است)
  - (۲) دیدار چهره به چهره و شنیدن مسائل و درد دل‌های دانشگاهیان توسط رئیس و معاونین دانشگاه‌ها به صورت فصلی. (توضیحات لازم در این خصوص نیز در بخش قبل به تفصیل آمده است)

- (۳) ایجاد رابطه عاطفی و رفتار محبت‌آمیز از طرف مدیریت ارشد وزارتخانه و دانشگاه‌ها، با برنامه‌ریزی مشخص جهت ایجاد انسجام و همبستگی درون اعضای خانواده دانشگاهی.
- (۴) برنامه‌ریزی در راستای رسیدن به استقلال مدیریتی با تکیه بر هیأت‌های امناء با هدف نقش‌نظارتی و حمایتی وزارت
- (۵) تعیین شرایط احراز پست‌های مدیریتی در وزارت و دانشگاه‌ها (هماهنگ با سیاست‌های نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، مجری منویات مقام معظم رهبری و سیاست‌های دولت دهم، توانمندی علمی و پژوهشی، ولایت‌پذیری اخلاص و تعهد به مبانی اسلام ناب، مدیر، مدیر، خادم و مهرورز)
- (۶) آماده‌سازی بستر برای جذب نخبگان در سامانه تحصیلات تکمیلی و هیأت علمی دانشگاه‌ها
- (۷) انسجام بخشی و ایجاد هماهنگی در سیستم مدیریتی دانشگاه‌ها، متشکل از رئیس دانشگاه و معاونان وی و رؤسا و مدیریت‌های دانشکده‌ها
- (۸) اصلاح وظایف رؤسای دانشکده‌ها و توسعه آن از سطح «برنامه‌ریزی و نظارت بر فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی دانشکده» به سطح «ایجاد تسهیلات، برنامه‌ریزی و نظارت بر فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، صنفی و...» در دانشکده‌ها
- (۹) ارائه راهکارهای مناسب در جهت جذب فارغ‌التحصیلان تحصیلات تکمیلی و ممانعت از هدر رفتن روحیه تحقیق و نوآوری آنها در دوره خدمت وظیفه
- (۱۰) ایجاد بسترهای مناسب جهت تبادل دستاوردهای علمی، فنی و تکنولوژیکی میان دانشگاه‌های داخلی، در عین حفظ و تقویت فضای رقابتی سالم و گسترش دامنه این مبادلات به دانشگاه‌های خارج در گام‌های بعدی
- (۱۱) شناسایی و فراخوان نیروهای دارای روحیه کار انقلابی با اشراف کامل بر مقولات علمی، فناوری و پژوهشی
- (۱۲) برنامه‌ریزی میان‌مدت و بلندمدت جهت تربیت نیروی انسانی با شناخت دقیق و مؤثر از معارف اسلامی به همراه الزامات و دلالت‌های آن در حوزه رشته تخصصی، آینده‌نگر و با صلاحیت‌های فردی شامل ابعاد عقیدتی و ارزشی، دارای روحیه علمی و پژوهشی، سرآمدی علمی، خلاقیت و ابتکار، متعهد ارزشی و پایبند به اصول انقلاب و گفتمان امام (ره)
- (۱۳) تشکیل ستادهای کاری و جهادی جهت مأموریت‌های ویژه مورد نظر نظام و مقام معظم رهبری مثل بیانیه چشم‌انداز بیست ساله نظام، جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، طراحی نقشه جامع علمی، مشارکت مؤثر در مهندسی فرهنگی جامعه، اسلامی‌شدن علم و دانشگاه و...
- (۱۴) ایجاد محیطی دوستانه، شاداب و با نشاط برای رسیدن به آرامش فکری و روانی در مراکز علمی و پژوهشی کشور
- (۱۵) ایجاد فضای سالم کار و تلاش با ترویج فرهنگ عشق و ایثار در جهت تحول انقلابی در علم و فناوری کشور
- (۱۶) تربیت نیروهای جوان، متعهد و متخصص مورد نیاز برای دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی در برنامه پنجم توسعه و سند چشم‌انداز بیست ساله

۱۷) ایجاد تحول در مدیریت و مصرف منابع برای اصلاح الگوی مصرف

۱۸) تلاش برای جذب خیرین دانشگاه‌ساز برای احداث مراکز آموزشی و پژوهشی و احیای سنت وقف برای توسعه و تقویت زیرساخت‌های فیزیکی دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و فناوری

و) حوزه بین‌الملل

اتخاذ راهبرد و خط‌مشی مناسب در تعاملات منطقه‌ای و بین‌المللی از طرف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌تواند نقش مهم و حیاتی در اعتلای نام میهن اسلامی در جهان داشته باشد. بالابردن سهم تولید علم، عرضه تکنولوژی و فناوریهای نو به بازارهای جهانی و برقراری مناسبات و روابط با مراکز علمی و پژوهشی منطقه‌ای و جهانی می‌تواند ما را در ردیف کشورهای صاحب تکنولوژی و فناوری روز قرار دهد و باعث بالابردن روحیه خودباوری محققان در عرصه‌های جهانی شود. با عنایت به این مهم می‌توان اهم برنامه‌ها و پیشنهادهای در این حوزه را به شرح زیر بیان نمود:

اهم برنامه‌ها و پیشنهادهای

- ۱) توسعه روابط، همکاری‌ها و مبادلات علمی، فرهنگی و هنری اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز علمی در داخل و خارج از کشور با اولویت کشورهای منطقه و جهان اسلام
- ۲) تبادل استاد و دانشجو، همکاری‌های آموزشی و انجام فعالیت‌های پژوهشی مشترک، برگزاری کارگاه‌های آموزشی مشترک برای تسهیل تبادلات علمی و فرهنگی با کشورهای منطقه و...
- ۳) بهره‌گیری از ظرفیت سازمان کنفرانس اسلامی، سازمان همکاری‌های اقتصادی اکو و سازمان‌های مشابه و موافقتنامه‌های دوجانبه و چندجانبه برای تقویت همکاری‌های بین کشورهای همسایه و اسلامی
- ۴) افزایش تعداد رایزنی‌های علمی در خارج از کشور و ارتقای وظایف نمایندگی‌های علمی خارج از کشور از سرپرستی دانشجویان به رایزنی‌های علمی برای انتقال هوشمندانه دستاوردها و تجارب جهانی، افزایش همکاری‌های علمی و فناوری و...
- ۵) فراهم آوردن زمینه‌های مشارکت دانشمندان ایرانی خارج از کشور در ایران جهت تدریس، برگزاری سمینارها و کارگاه‌های آموزشی و تبادل آرا و زمینه‌های جذب آنها در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی ایران متناسب با اولویت‌های ملی
- ۶) برگزاری نمایشگاه‌های منطقه‌ای از دستاوردهای علمی ایران در کشورهای منطقه برای شناساندن توانمندی‌های علمی کشور، تشویق به تأسیس مؤسسات جذب دانشجو در کشورهای هدف، فعال کردن سفارتخانه‌های ایران در این کشورها برای جذب دانشجوی خارجی و صدور پژوهش‌های کاربردی و فناوری
- ۷) تقویت و توسعه همکاری‌های دانشگاه‌های کشور با دانشگاه‌های معتبر جهانی به ویژه در برگزاری دوره‌های تحصیلات تکمیلی مشترک در رشته‌های اولویت‌دار ملی
- ۸) ایجاد شبکه‌های علمی و پژوهشی میان دانشمندان ایرانی و جهان اسلام جهت تبادل دانش و تعامل علمی متناسب با اولویت‌های ملی

- ۹) برنامه‌ریزی برای ایجاد تقویت شبکه‌های دانشجویی میان دانشجویان و اعضای هیأت علمی کشورهای مسلمان در راستای تقویت همگرایی و انسجام در میان نخبگان مسلمان
- ۱۰) تأمین و تنوع بخشی و پایداری منابع مالی دانشگاه‌ها در قبال ارائه خدمات علمی به جامعه، گسترش مشارکت مردمی، جذب دانشجویان خارجی و همکاری‌های پژوهشی و فنی مشترک با صنعت
- ۱۱) پیگیری و برنامه‌ریزی برای اجرای بیانیه‌های کنفرانس جهانی آموزش عالی - یونسکو، به ویژه نشست اخیر آن - پویش‌های جدید آموزش عالی و پژوهش برای تغییر اجتماعی و توسعه (یونسکو، پاریس، ۸-۵ جولای)
- ۱۲) توجه جدی به افزایش پذیرش دانشجویان غیرایرانی (با هزینه شخصی) و آگاهی و آموزش همگانی به مردم در این خصوص و نهادینه کردن آن در کشور و عنایت به مسائل فرهنگی آنها و توسعه و ایجاد مراکز علمی و دانشگاه‌های بین‌المللی
- ۱۳) دعوت از دانشمندان ایرانی خارج از کشور برای ارائه دروس در دانشگاه‌ها، سخنرانی، انجام رساله، پایان‌نامه و طرح‌های تحقیقاتی مشترک با اساتید ایرانی و تأسیس مراکز آموزشی و پژوهشی
- ۱۴) تقویت همکاری‌های دانشگاهی دوجانبه و چندجانبه‌ای، منطقه‌ای و بین‌المللی با اولویت کشورهای همسایه
- ۱۵) تلاش برای حضور بیشتر دانشگاهیان در ساختارهای بین‌المللی
- ۱۶) تقویت تعامل علمی و فرهنگی با جهان به ویژه حوزه تمدن اسلامی - ایرانی
- ۱۷) تقویت هویت اسلامی و ایرانی دانشجویان و اساتید ایرانی خارج از کشور و حمایت از حقوق آنان و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی
- در پایان باید توجه داشت چنان که از مرور کاستی‌های مذکور پیداست، عمق و گستردگی این کاستی‌ها در یک سطح نبوده، تدوین و اتخاذ راهبردی مناسب و کارآمد جهت رفع این کاستی‌ها، مشتمل بر گام‌های زیراجتناب‌ناپذیر می‌نماید:
- ۱) تشکیل کارگروهی جهت شناسایی و تهیه فهرست جامعی از کاستی‌ها
  - ۲) دسته‌بندی کاستی‌های شناسایی شده، بر اساس گستره زمانی لازم جهت رفع آنها در سه سطح «کوتاه‌مدت»، «میان‌مدت» و «بلندمدت»
- برنامه‌ریزی جهت رفع کاستی‌ها با هدف:
- رفع کاستی‌های کوتاه‌مدت در پایان یک دوره یک ساله
  - تشکیل کارگروه تدوین سند راهبردی برای برطرف کردن کاستی‌ها و اجرای برنامه‌های میان‌مدت و بلندمدت